

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.3.3>

УДК 339.9+331.5:336.5

В. Г. Панченко,

*д. е. н., доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5578-6210>

Н. В. Резнікова,

д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2570-869X>

Д. М. Русак,

д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6603-0761>

О. В. Птащенко,

*д. е. н., професор, професор кафедри підприємництва і торгівлі,
Західноукраїнський національний університет*

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2413-7648>

**ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ: ХАРАКТЕРИСТИКА МОДЕЛЕЙ
МОДЕРНІЗАЦІЇ В ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИХ І АЗІЙСЬКИХ
КРАЇНАХ**

V. Panchenko,

*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of
Economics and International Economic Relations, Mariupol State University*

N. Reznikova,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of World
Economy and International Economic Relations, Educational and Scientific
Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv*

D. Rusak,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of World
Economy and International Economic Relations, Educational and Scientific
Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv*

O. Ptashchenko

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of
Entrepreneurship and Trade, West Ukrainian National University*

FEATURES OF STATE POLICY TO STIMULATE ECONOMIC GROWTH: CHARACTERISTICS OF MODERNIZATION MODELS IN LATIN AMERICAN AND ASIAN COUNTRIES

Мета статті полягає у дослідженні моделей модернізації в латиноамериканських та азійських країнах, що дозволило виокремити особливості державної політики стимулювання економічного зростання. Відзначено, що концепція «держава розвитку» виходила з припущення, що для успішної трансформації економіки необхідне активне втручання держави. Висвітлено цілепокладання «держави розвитку». Відзначено історичні передумови ерозії концепції «держави розвитку». Розглянуто сутність модернізаційних процесів. Вагомими аргументами на користь державного втручання стали приклади «економічного дива» країн Східної Азії, таких як Південна Корея, Тайвань, Японія та Сінгапур. Ці країни успішно використали активну державну політику для стимулювання

економічного зростання. Відзначено, що вагомими аргументами на користь державного втручання стали приклади «економічного дива» країн Східної Азії, які успішно використали активну державну політику для стимулювання економічного зростання. Розглянуто аргументи ревізійної концепції розвитку, яка відстоює ідею, що державне втручання може бути важливим для формування стабільної економіки та розширення можливостей для населення. Класифіковано стратегії економічного розвитку і виокремлено їхні ключові характеристики та особливості цілепокладання. Наведено порівняння моделей розвитку, що досліджуються в рамках економіки розвитку, за критеріями сильних і слабких сторін. Наведено історичний досвід застосування моделей зростання, що може бути використано при вивченні історії економіки. В центрі уваги опинився досвід Південної Кореї, В'єтнаму, Японії, Індії, Мексики, Аргентини, Бразилії, Китаю, Індії тощо. Зроблено висновок, що міжнародні стратегії економічного розвитку, що базуються на обраних моделях зростання, адаптуються до потреб і викликів часу.

The purpose of the article is to study the models of modernization in Latin American and Asian countries, which allowed to identify the features of state policy to stimulate economic growth. It is noted that the concept of the "developmental state" was based on the assumption that active state intervention is necessary for the successful transformation of the economy. The goal setting of the "developmental state" is highlighted. The historical prerequisites for the erosion of the concept of the "developmental state" are noted. The essence of modernization processes is considered. The examples of the "economic miracle" of East Asian countries, such as South Korea, Taiwan, Japan and Singapore, are weighty arguments in favor of state intervention. These countries have successfully used active state policy to stimulate economic growth. It is noted that the examples of the "economic miracle" of East Asian countries, which have successfully used active state policy to stimulate economic growth, are weighty arguments in favor

of state intervention. The arguments of the revisionist concept of development, which defends the idea that state intervention can be important for the formation of a stable economy and expanding opportunities for the population, are considered. Economic development strategies are classified and their key characteristics and goal-setting features are highlighted. A comparison of development models studied within the framework of development economics is presented, according to the criteria of strengths and weaknesses. The historical experience of applying growth models is presented, which can be used in the study of economic history. The focus is on the experience of South Korea, Vietnam, Japan, India, Mexico, Argentina, Brazil, China, India, etc. It is concluded that international economic development strategies based on selected growth models adapt to the needs and challenges of the time.

As a reaction to unsuccessful attempts at development based on modernization models, primarily in Latin American countries, but also in Asian countries, several models have been developed that do not automatically reproduce the experience of developed countries in the interpretation of the apologists of simple solutions, that is, without taking into account the historical context, in particular, such as the model of balanced growth. Accordingly, the possibilities of applying various kinds of "Marshall plans" were reconsidered due to the lack of sources of large-scale investment. These models include the model of unbalanced growth, the model of industrialization through import substitution and the model of linkages, as well as structuralist models.

It has been established that the key features of an economic development strategy based on the integrated planning model are control over strategic resources and target orientation, which ensures the achievement of social stability as a strategic goal. The effectiveness of such a strategy largely depends on the ability to adapt to new economic conditions and avoid excessive centralization. The current successes of China and Vietnam demonstrate that integrated planning can be effective if it is combined with market reforms and flexible economic policies.

Ключові слова: трансформація, модернізація, індустріалізація, світовий ринок, історія МЕВ, міжнародний економічний розвиток, індустріальний розвиток, регулювання, економічна модель, стратегія, конкуренція, лібералізація, протекціонізм, держава розвитку, імпортозаміщення, стратегічні галузі, експортний сектор, високотехнологічний сектор, Східна Азія, Латинська Америка, Південна Корея, Тайвань, Японія, Сінгапур, Китай, В'єтнам, Аргентина, Бразилія

Keywords: transformation, modernization, industrialization, world market, history of the International Monetary Fund, international economic development, industrial development, regulation, economic model, strategy, competition, liberalization, protectionism, developmental state, import substitution, strategic industries, export sector, high-tech sector, East Asia, Latin America, South Korea, Taiwan, Japan, Singapore, China, Vietnam, Argentina, Brazil

Постановка проблеми. Концепція «держави розвитку» виникла в середині ХХ століття як відповідь на необхідність досягнення економічного прогресу в країнах, що розвиваються. В цей час багато країн, зокрема в Латинській Америці та Азії, прагнули подолати низький рівень індустріалізації, високий рівень бідності та залежність від експорту сировини. На відміну від традиційних неокласичних підходів, які передбачали, що ринкові механізми здатні автоматично забезпечити економічне зростання, «держава розвитку» виходила з припущення, що для успішної трансформації економіки необхідне активне втручання держави. Економісти цього напрямку вважали, що ринкові механізми самі по собі не здатні забезпечити структурну перебудову економіки. Держави, які обрали цей шлях, впроваджували стратегічне планування, сприяли розвитку промислових галузей та інфраструктури, підтримували експортоорієнтовані галузі та захищали внутрішні ринки через протекціоністські заходи. **Особливою метою «держави розвитку» було:** подолання обмежень, які виникали через вузькі ринки та недостатність капіталу; створення

сприятливих умов для підприємництва. **«Держава розвитку» виконувала роль координатора, інвестора та регулятора**, спрямовуючи ресурси на стратегічні сектори економіки, які не могли розвиватися без активного державного стимулювання. У 1970-х роках концепція «держави розвитку» почала піддаватися жорсткій критиці з боку неоліберальних економістів, що спричинило так звану «контрреволюцію» в економічній теорії. Причинами стали світова економічна криза та значне зростання інфляції, які поставили під сумнів ефективність державного втручання в економіку. На думку прихильників монетаризму та неокласичної економічної школи, надмірна роль держави призводила до неефективності, корупції та зловживання ресурсами, що, в свою чергу, спричиняло економічні проблеми. В результаті почалася хвиля реформ, спрямованих на лібералізацію ринків, зниження ролі держави, дерегуляцію та приватизацію. Неоліберальна доктрина, яка здобула підтримку МВФ і Світового банку, пропонувала мінімізувати державний вплив та зосередитися на ринкових механізмах. Країни, що розвиваються, були змушені в умовах отримання зовнішньої допомоги впроваджувати ці реформи, що часто спричиняло загострення соціальної і економічної нерівності. Ці зміни викликали суперечки щодо того, чи є ринкова саморегуляція достатньою для забезпечення економічного зростання в країнах із нерозвиненою інфраструктурою та слабкою інституційною базою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Модернізаційні процеси є іманентною характеристикою економічного розвитку і зростання, що відзначають у своїх працях Л. Гальперина [1], Т. Дейнека [2], О. Довгаль [3]. Тригерами модернізації виступають як зміни в міжнародному поділі праці [4-7], у формах прояву глобалізації [8-10], країнової спеціалізації, що потребує інтеграції в глобальні ланцюги вартості і поставок, що унеможлиблює лишатись обабіч світогосподарських процесів. Фінансову і безпекову домінанти [11-16] політики стимулювання економічного розвитку дослідили науковці, що представляють провідні наукові школи України. Практика формування ефективної економічної стратегії держави, генезис категорії

«глобальна стратегія економічного розвитку, специфічні риси адаптації міжнародних стратегій економічного розвитку та роль міжнародних організацій у їхньому форматуванні розглянуто в працях Я.Жаліла [17], авторського колективу на чолі із Д. Насипайко [18], К. Каймашнікової [18], Л. Ринейської [20]. Л. Кістерський і Т. Орехова [21; 22] фундаментально висвітлили специфіку модернізаційних процесів у Південній Кореї. Трансформаційні процеси, що провокують структурні зрушення в соціально-економічних системах, відображено в працях, у фокусі яких опинились феномен цифровізації та нової індустріалізації [23-27], конфліктогенності міжнародного економічного простору [30-32], а також технологічних перегонів [33; 34].

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні моделей модернізації в латиноамериканських та азійських країнах, що дозволить виокремити особливості державної політики стимулювання економічного зростання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 1980-х і 1990-х роках, після хвилі неоліберальних реформ, дослідники почали переглядати погляди на роль держави в економічному розвитку. Виник **ревізіоністський підхід**, який стверджував, що **роль держави у розвитку має бути активнішою, ніж передбачали неоліберальні теорії**. Вагомими аргументами на користь державного втручання стали приклади «економічного дива» країн Східної Азії, таких як Південна Корея, Тайвань, Японія та Сінгапур. Ці країни успішно використали активну державну політику для стимулювання економічного зростання.

Ревізіоністи підкреслювали, що індустріалізація та перехід до високотехнологічних галузей можливі лише за наявності чіткої державної стратегії, яка включає заохочення інновацій, підтримку стратегічних галузей та експортних секторів, а також інвестиції в освіту й інфраструктуру. Цей підхід передбачав, що для досягнення конкурентоспроможності на світовому

ринку держава має активно координувати ринкові процеси та надавати підтримку підприємництву (див. Табл.1).

**Таблиця 1. Стратегії економічного розвитку:
класифікація та характерні риси**

Група стратегій	Назва стратегії (укр/англ.)	Основні особливості
Економіко-орієнтовані	Орієнтація на експорт <i>Export-Oriented Strategy</i>	Розвиток галузей для глобального ринку
	Імпортозаміщення <i>Import Substitution Industrialization</i>	Скорочення імпорту, підтримка місцевого виробництва
	Прямі іноземні інвестиції <i>Foreign Direct Investment</i>	Створення SEZs для залучення капіталу та технологій
	Інфраструктурні інвестиції <i>Infrastructure Investments</i>	Розвиток транспортної та енергетичної інфраструктури
	Фінансова інклюзія <i>Financial Inclusion</i>	Забезпечення доступу до фінансування для населення
Політико-орієнтовані	Реформи управління <i>Governance Reforms</i>	Підвищення прозорості та підзвітності державних інститутів
	Партнерство держави і бізнесу <i>Public-Private Partnerships</i>	Спільне інвестування у проекти
	Політика стабільності <i>Stability Policies</i>	Протидія корупції, забезпечення довіри інвесторів
Соціо-орієнтовані	Розвиток людського капіталу <i>Human Capital Development</i>	Інвестиції в освіту і здоров'я
	Соціальна інклюзія <i>Social Inclusion and Equity</i>	Забезпечення рівного доступу до послуг
Еколого-орієнтовані	Сталий розвиток <i>Sustainable Development</i>	Відновлювані джерела енергії, скорочення викидів.
	Кліматична адаптація <i>Climate Adaptation</i>	Політики для зменшення наслідків змін клімату.

Джерело: укладено авторами

Таким чином, ревізійністська концепція розвитку відстоює ідею, що державне втручання може бути важливим для формування стабільної економіки та розширення можливостей для населення. При цьому наголошується, що державна політика має бути гнучкою, щоб реагувати на зміни у світовій економіці та забезпечувати стаке зростання [23].

Еволюція теорій розвитку у XX столітті переконливо продемонструвала: міжнародні стратегії економічного розвитку, що базуються на обраних моделях зростання, адаптуються до потреб і викликів часу. Ключові макроекономічні та інституційні моделі, що лежать в їхній основі, не завжди спроможні адаптуватись до нових історичних реалій (див. Табл.2).

Таблиця 2. Порівняння моделей розвитку, що досліджуються в рамках економіки розвитку

Модель	Сильні сторони	Слабкі сторони	Приклади застосування
Збалансоване зростання	Рівномірний розвиток усіх секторів економіки	Висока вартість, труднощі координації	Індія, Мексика
Великий поштовх	Масовані інвестиції створюють критичну масу для економічного прориву	Залежність від інституційної спроможності	План Маршалла, Індія
Незбалансоване зростання	Стимулює «точкові» інновації та стратегічні інвестиції.	Потребує сильного управління.	Японія, Південна Корея
Імпортозаміщення	Розвиває внутрішню промисловість, зменшує залежність від імпорту	Неконкуренто-спроможність, стагнація через відсутність інновацій	Аргентина, Бразилія
Модель зв'язків	Створює взаємозв'язок між секторами, стимулює розвиток суміжних галузей	Потребує стратегічного планування та інвестицій	Південна Корея, Китай
Інвестиції в інфраструктуру	Закладає основи для економічного зростання через базову інфраструктуру	Високі витрати, низька ефективність у слабких інституціях	Африка, Індія
Структура-лістський підхід	Дозволяє подолати структурні проблеми, розвиває промисловість	Надмірна роль держави, обмеження ринкових механізмів	Латинська Америка, Південна Корея
Інтегроване планування	Контроль над ресурсами, чітке визначення пріоритетів розвитку	Бюрократія, низька адаптивність до ринкових змін	Китай, В'єтнам

Джерело: укладено авторами

Визначення дієвого механізму, за допомогою якого країни, що ставлять за мету досягнення індустріального розвитку, а відтак намагаються збалансувати вигоди від відкритості та нарощення експортного потенціалу, так і залишилось предметом для численних дискусій, адже кожен досвід є унікальним

1. Модель збалансованого зростання (Balanced Growth Model)

впливає з класичних теорій модернізації, які підкреслюють необхідність

одночасного розвитку всіх секторів економіки для уникнення дисбалансів. Водночас вона часто стикається з труднощами в реалізації через обмежені ресурси та необхідність координації між секторами (*після здобуття незалежності в 1947 році Індія прийняла п'ятирічні плани, спрямовані на одночасний розвиток промисловості, сільського господарства та інфраструктури; у період «мексиканського дива» (1940–1970 рр.) уряд інвестував у різні сектори економіки, включаючи промисловість, сільське господарство та інфраструктуру, прагнучи збалансованого розвитку (побічні негативні ефекти — загострення регіональних диспропорцій та соціальної нерівності).*

2. Теорія великого поштовху (Big Push Theory) передбачає масштабні інвестиції у декілька секторів одночасно для створення ефекту критичної маси, необхідного для економічного прориву, і зазвичай передбачає значні обсяги зовнішньої підтримки за умови функціонування потужних інститутів (*стратегія відновлення економік Європи після Другої світової війни (План Маршалла) шляхом значних фінансових вливань і будівництва інфраструктури; масштабні ініціативи індійського уряду на основі великих державних інвестицій, але без чіткої координації*);

3. Модель незбалансованого зростання (Unbalanced Growth Model) як альтернатива збалансованому зростанню, розроблена Альбертом Гіршманом, ґрунтується на ідеї, що економічний розвиток найбільш ефективно стимулюється сильними інститутами, які здійснюють інвестиції в стратегічні галузі, спроможні викликати мультиплікативний ефект в суміжних секторах (*у післявоєнний період Японія спрямовувала ресурси на розвиток ключових галузей, таких як металургія та автомобілебудування, що створило попит на нові технології та послуги, в результаті чого Японія швидко відновила економіку та набула ознак технологічного лідера; у Південній Кореї уряд зосередився на розвитку кількох пріоритетних галузей, таких як суднобудування та електроніка, що призвело до підвищення темпів економічного зростання*) [29].

4. Модель індустріалізації через імпортозаміщення (Import Substitution Industrialization, ISI) тісно пов'язана з теоріями девелопменталізму, зокрема ідеями Р. Пребіша, які підкреслюють необхідність зменшення залежності від імпорту шляхом розвитку внутрішньої промисловості (*у середині XX століття Аргентин і Бразилія впроваджували політику ISI, встановлюючи високі тарифи на імпорт та субсидуючи автомобільну та текстильну промисловість, і хоча спочатку спостерігалось зростання внутрішнього виробництва, з часом ці галузі стали неконкурентоспроможними на світовому ринку через відсутність інновацій та низьку ефективність; після Другої світової війни Мексика впроваджувала ISI, сприяючи розвитку внутрішньої промисловості, але залежність від імпорту технологій та капіталу залишалася високою, що обмежувало довгостроковий розвиток*).

5. Розроблена А. Гіршманом модель зв'язків (Linkages Model) ефективна за наявності стратегічного планування та інвестицій у ключові сектори, і підкреслює важливість взаємозв'язків між секторами економіки, де розвиток одного сектора стимулює зростання інших через прямі, опосередковані та зворотні зв'язки (*у 1960–1970-х роках уряд Південної Кореї інвестував у важку промисловість та технологічні сектори, створюючи ланцюги постачання та стимулюючи розвиток суміжних галузей, що призвело до швидкої індустріалізації та економічного зростання, перетворивши країну на одного з «азійських тигрів»; після реформ 1978 року Китай створював спеціальні економічні зони, залучаючи іноземні інвестиції та розвиваючи інфраструктуру, що сприяло розвитку суміжних галузей*).

6. Модель інвестицій в базову інфраструктуру (Overhead Capital Investments) фокусується на створенні базової інфраструктури (гідроелектростанції, дороги, порти), яка стимулює подальший розвиток приватного сектору (*в країнах Африки, у Індії залучені інвестиції у будівництво гідроелектростанцій, транспортної інфраструктури, дамб*

сприяли, зокрема, вирішенню проблеми енергопостачання та покращення санітарних умов).

7. Структуралістський підхід (Structuralist Approach) виник у Латинській Америці як відповідь на провали неоліберальних моделей. Стратегії розвитку, побудовані на структуралістських засадах, спрямовані на подолання структурних проблем, таких як залежність від експорту сировини (державне регулювання і розвиток промисловості для подолання залежності від сировинного експорту; **може доповнюватись** активною державною підтримкою експорту).

8. Модель інтегрованого планування (Integrated Planning Model) поєднує елементи соціалістичного планування з ринковими реформами, створюючи унікальну систему, яка дозволила Китаю після 1978 року досягти швидкого економічного зростання завдяки розвитку «спеціальних економічних зон», які залучали іноземні інвестиції та сприяли інтеграції Китаю у глобальну економіку. У **Індії (1950–1990-ті)** було застосовано практику п'ятирічного планування. Стратегія економічного розвитку **В'єтнаму (після реформ Дой Мой, 1986 рік)** поєднувала елементи централізованого планування з ринковими реформами, що забезпечило економічне зростання та зниження рівня бідності.

9. Гетеродоксні макроекономічні стратегії економічного розвитку **постали як** альтернатива класичним неоліберальним моделям і ґрунтуються на кейнсіанській ідеї стимулювання внутрішнього попиту через державні програми (у Бразилії програма Bolsa Família була успішною в короткостроковій перспективі, адже вимагала великих бюджетних витрат, і їй вдалось через впровадження механізму активних соціальних виплат зменшити бідності, стимулюючи споживчий попит; в **Індії** інвестиції в сільське господарство та інфраструктуру сприяли розвитку регіонів із низьким доходом, але стимулювання внутрішнього попиту не усунуло структурних проблем, хоча й вплинуло на створення робочих місць.

Висновки. Як реакція на невдалі спроби розвитку на основі моделей модернізації, перш за все в латиноамериканських країнах, а також в азійських, було розроблено кілька моделей, які не передбачають автоматичного відтворення досвіду розвинутих країн у інтерпретації апологетів простих рішень, тобто без урахування історичного контексту, зокрема таких, як модель збалансованого зростання. Відповідно було переосмислено можливості застосування різного роду «планів Маршалла» через відсутність джерел масштабних інвестицій. До цих моделей відносяться модель незбалансованого зростання, модель індустріалізації через імпортозаміщення та модель зв'язків, а також структуралістські моделі розвитку, які з'явилися в середині ХХ-го століття як альтернатива класичним теоріям модернізації. Вони спрямовані на вирішення структурних проблем економіки, таких як залежність від сировинного експорту, нерівномірний розвиток секторів економіки та обмеженість інфраструктури.

Ключовими рисами стратегії економічного розвитку, базованої на моделі інтегрованого планування, виступає контроль над стратегічними ресурсами і цільова орієнтація (*наприклад, індустріалізація чи інфраструктурні проекти*), що забезпечує досягнення **соціальної стабільності** як стратегічної цілі (*охорона здоров'я, освіта та досягнення природної норми зайнятості*). Ефективність застосування такої стратегії значною мірою залежить від здатності адаптуватися до нових економічних умов і уникати надмірної централізації. Сучасні успіхи Китаю та В'єтнаму демонструють, що інтегроване планування може бути ефективним, якщо воно поєднується з ринковими реформами та гнучкою економічною політикою.

Література

1. Гальперина Л.П. Нові сенси розвитку національних економік у постіндустріальну епоху. Актуальні проблеми міжнародних відносин : Збірник наукових праць. 2014. Вип. 123 (1). С. 138–146.

2. Дейнека Т. А. Виклики, суперечності та ризики сучасної глобальної економіки. Проблеми економіки 2017. № 2. С. 19-25. Резнікова Н., Тарасенко Л. Сучасні тренди в міжнародній торгівлі та міжнародному русі капіталів в умовах нових викликів глобальному співробітництву. Ефективна економіка, 4. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.31>

3. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – 528 с. URL: <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/6a9f33a07ff9a208743ba17bc6709d07.pdf>

4. Rodrik D. The New Global Economy And Developing Countries: Making Openness Work. Wasington D.C.: Overseas Development Council, 1999. 168 p.

5. Ivashchenko O., Reznikova N. Projections of deglobalization in the contemporary international economic relations in the context of the paradigm of globalism. Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics. 2018. Vol. 15. P. 98-106.

6. Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Перспективи формування нових центрів економічного зростання в умовах нової норми світової економіки як прояв незалежності. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 11. С. 5-9. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2021/3.pdf

7. Reznikova N., Grydasova G. Determinants for modification of dependence paradigm in the context of synergetic world order. Modification of economic dependence and achievement of climate neutrality at the crossroad. Monograph. – Primedia eLaunch, Boston, USA, 2024. P.9-73. DOI: 10.46299/979-8-89504-809-2.1 1.

8. Резнікова Н. В. Теоретико-методологічні засади визначення економічної залежності в умовах двополярного зонування світової економіки. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2012. № 4 (63). С. 38-42.

9. Резнікова Н. В. Діалектика національного та глобального в умовах міжкраїнної взаємозалежності. Економіка та держава. 2012. № 9. С. 8-11.
10. Резнікова Н. В. Економічні виклики незалежності: конфлікт інтересів в умовах глобальної взаємодії. Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. 2013. №1. С. 181-187.
11. Desyatnyuk O., Krysovaty A., Ptashchenko O., Kyrylenko O. Financial security in the conditions of globalization: Strategies and mechanisms for the protection of national interests. Econ. Aff., 2024. 69(Special Issue), 261-268. Retrieved from <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf>
12. Птащенко О. В. Національна безпека: соціальний та економічний аспекти, цифровізація. Бізнес Інформ. 2023. № 12. С. 11-17. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001488304>
13. Fedorov E., Bulatova O., Trofymenko M, Karpenko O. The external component of national economic security. Przegląd Strategiczny. 2020, Issue 13. P. 425–437. URL: <https://doi.org/10.14746/ps.2020.1.26>
14. Чугаєв О. А. Економічна сила країн як невід’ємний атрибут міжнародних економічних відносин. Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2013. vol. 117 (2), p.203-210.
15. Панченко В. Г. (2018) Теоретичні підходи до визначення економічної сили та економічних інтересів держави як детермінант її економічної політики (випадок неопротекціонізму). Інвестиції: практика та досвід, 2018. № 5. С. 12-19.
16. Булатова О. В., Федоров Е. В. Інструментарій оцінки ризиків безпекового розвитку країн. Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Економіка. 2021. № 22. С. 73-87.
17. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. К. : НІСД, 2009. 160 с.

18. Насипайко Д., Подплетній В., Решетов В. (2023). Міжнародні стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації. Академічні візії, 2023. № 22.
19. Каймашнікова К.С. Генезис та сутність категорії «глобальна стратегія економічного розвитку». Вісник ХДУ. Серія: Економічні науки. 2014. № 7, Том 1. С. 92-95.
20. Ринейська Л.С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку. Ефективна економіка. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf
21. Kistersky L., Marmazov V., Piliaiev I. Modernization of South Korea: Origins, Achievements, and the Experience for Ukraine. Економіка України, 2021, № 9, С. 41-60.
22. Kistersky L., Orekhova T. Ukraine – South Korea: Economic Cooperation Potential. Економіка і організація управління, ДонНУ, 2022, № 2 (46), Р. 32-44.
23. Шарма Р. Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива». Київ : Наш формат, 2018. 296 с.
24. Отенко І., Птащенко О., Куш Я. Тенденції розвитку електронного бізнесу на світовому ринку. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки». 2020. № 4. С. 50–57. DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.4.5>
25. Птащенко О. В., Пастушенко А. О., Імнадзе І. Н., Солдатова А. А. Тенденції розвитку глобальних ринків в умовах цифровізації. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. 2021. Вип. 6. С. 125–128. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-270-6-125-128>
26. Четверта промислова революція: зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків : монографія / за наук. ред. А. І. Крисоватого, О. М. Сохацької. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. 478 с.
27. Жданова Л.Л. Інституційні основи індустріалізації і нової індустріалізації. Економічні науки: збірник наукових праць. Серія

«Економічна теорія та економічна історія». Луцьк: Луцький НТУ, 2018. Вип. 15 (60). С. 62–71.

28. Zhdanova L. Institutions for development in socio-economic system of modern Ukraine. *Economic innovations*. 2020. Vol. 22. Iss. 1(74). P. 72–79.

29. Резнікова Н., Панченко В. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. Аграр Медіа Груп. 2023.

30. Резнікова, Н. В. (2012). Економічна експансія в умовах становлення нового каркасу міжкраїнової взаємодії. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 111(2), 90–100.

31. Птащенко, О. В., & Архипова, Д. Є. (2020). Глобальні проблеми людства: стан і перспективи вирішення. *Бізнес Інформ*, 10, 478–484. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-478-484>

32. Птащенко, О. В., & Корсунова, К. Ю. (2023). Ефективні стратегії розширення бізнесу на міжнародний рівень: систематичний огляд емпіричних досліджень. *Збірник тез доповідей XX Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених*, 275–278.

33. Lee, K. (2017). Smart specialization with short-cycle technologies and implementation strategies to avoid target and design failures. In S. Radošević et al. (Eds.), *Advances in the theory and practice of smart specialization* (pp. 201-224). Academic Press.

34. Lee, K. (2019). *The art of economic catch-up: Barriers, detours and leapfrogging in innovation systems*. Cambridge University Press.

References

1. Halperina, L. P. (2014), “New meanings of national economies development in the post-industrial era”, *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, Vol. 123, no 1, pp. 138–146.

2. Deineka, T. A. (2017), “Challenges, contradictions, and risks of the modern global economy”, *Problemy ekonomiky*, Vol. 2, pp. 19-25.

3. Dovhal, O. A. (2022), *Imperatyvy rozvytku mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn v umovakh hlobalnykh vyklykiv* [Imperatives of the Development of International Economic Relations in the Context of Global Challenges], KhNU imeni V. N. Karazina, Kharkiv, Ukraine, available at: <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/6a9f33a07ff9a208743ba17bc6709d07.pdf> (Accessed 25 Feb 2025).

4. Rodrik, D. (1999), *The New Global Economy and Developing Countries: Making Openness Work*. Overseas Development Council, Washington, D.C., USA.

5. Ivashchenko, O., & Reznikova, N. (2018), “Projections of deglobalization in the contemporary international economic relations in the context of the paradigm of globalism”, *Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics*, Vol. 15, pp. 98-106.

6. Reznikova, N. V., & Ivashchenko, O. A. (2017), “Prospects for the formation of new centers of economic growth under the new norm of the world economy as a manifestation of neo-dependence”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, Vol. 11, pp. 5-9, available at: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2021/3.pdf (Accessed 25 Feb 2025).

7. Reznikova, N., & Grydasova, G. (2024), Determinants for modification of dependence paradigm in the context of synergetic world order. *Modification of economic dependence and achievement of climate neutrality at the crossroad*, Primedia eLaunch, Boston, USA, pp. 9-73. <https://doi.org/10.46299/979-8-89504-809-2.1>

8. Reznikova, N. V. (2012), “Theoretical and methodological principles of economic dependence determination under bipolar zoning of the world economy”, *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, Vol. 4, no 63, pp. 38-42.

9. Reznikova, N. V. (2012), “Dialectics of national and global in the context of intercountry interdependence”, *Ekonomika ta derzhava*, Vol. 9, pp. 8-11.

10. Reznikova, N. V. (2013), "Economic challenges of neo-dependence: Conflict of interests in the conditions of global interaction", *Stratehiia rozvytku Ukrainy: Ekonomika, sotsiologhiia, pravo*, Vol. 1, pp. 181-187.

11. Desyatnyuk, O., Krysovatty, A., Ptashchenko, O., & Kyrylenko, O. (2024), "Financial security in the conditions of globalization: Strategies and mechanisms for the protection of national interests", *Economic Affairs*, Vol. 69(Special Issue), pp. 261-268, available at: <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf> (Accessed 25 Feb 2025).

12. Ptashchenko, O. V. (2023), "National security: Social and economic aspects, digitalization", *Biznes Inform*, Vol. 12, pp. 11-17, available at: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001488304> (Accessed 25 Feb 2025).

13. Fedorov, E., Bulatova, O., Trofymenko, M., & Karpenko, O. (2020), The external component of national economic security. *Przegląd Strategiczny*, Vol. 13, pp. 425–437. <https://doi.org/10.14746/ps.2020.1.26>

14. Chuhaiev, O. A. (2013), "Economic power of countries as an integral attribute of international economic relations", *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, Vol. 117, no 2, pp. 203-210.

15. Panchenko, V. H. (2018), "Theoretical approaches to defining the economic power and economic interests of the state as determinants of its economic policy (the case of neo-protectionism)", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, Vol. 5, pp. 12-19.

16. Bulatova, O. V., & Fedorov, E. V. (2021), "Tools for assessing risks of security development of countries", *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Ekonomika*, Vol. 22, pp. 73-87.

17. Zhalilo, Ya. A. (2009), *Teoriia ta praktyka formuvannia efektyvnoi ekonomichnoi stratehii derzhavy* [Theory and practice of forming an effective economic strategy of the state], NISD, Kyiv, Ukraine

18. Nasyipaiko, D., Podpletnii, V., & Reshetov, V. (2023), "International economic development strategies in the context of globalization", *Akademichni vizii*, Vol. 22.

19. Kaimashnikova, K. S. (2014), "Genesis and essence of the category "global strategy of economic development", *Visnyk KhDU. Serii: Ekonomichni nauky*, Vol. 7, no 1, pp. 92-95.

20. Ryneiska, L. S. (2018), "The role of international organizations in shaping international economic development strategies", *Efektivna ekonomika*, Vol. 3, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf (Accessed 25 Feb 2025).

21. Kistersky, L., Marmazov, V., & Piliaiev, I. (2021), "Modernization of South Korea: Origins, achievements, and the experience for Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, Vol. 9, pp. 41-60.

22. Kistersky, L., & Orekhova, T. (2022), "Ukraine – South Korea: Economic cooperation potential", *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia, DonNU*, Vol. 2, no 46, pp. 32-44.

23. Sharma, R. (2018), *Peredovi krainy. V ochikuvanni novoho "ekonomichnoho dyva"* [Advanced countries. Waiting for a new "economic miracle"], Nash Format, Kyiv, Ukraine.

24. Otenko, I., Ptashchenko, O., & Kushch, Ya. (2020), "Trends in the development of e-business in the global market", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohii ta dyzainu. Seriia "Ekonomichni nauky"*, Vol. 4, pp. 50–57. <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.4.5>

25. Ptashchenko, O. V., Pastushenko, A. O., Imnadze, I. N., & Soldatova, A. A. (2021), "Trends in the development of global markets under digitalization", *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia*, Vol. 6, pp. 125–128. <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-270-6-125-128>

26. Krysovaty, A. I. Sokhatska, O. M. And Osadtsa Yu. V. (2018), *Chetverta promyslova revoliutsiia: Zmina napriamiv mizhnarodnykh investytsiinykh potokiv: Monohrafiia* [The Fourth Industrial Revolution: Changes in the Directions of International Investment Flows], Ternopil, Ukraine,

27. Zhdanova, L. L. (2018), "Institutional foundations of industrialization and new industrialization", *Ekonomichni nauky: zbirnyk naukovykh prats. Seriia "Ekonomichna teoriia ta ekonomichna istoriia"*, Vol. 15, no 60, pp. 62–71.

28. Zhdanova, L. (2020), "Institutions for development in socio-economic system of modern Ukraine", *Economic Innovations*, Vol. 22, no 1/74, pp. 72–79.

29. Reznikova, N., & Panchenko, V. (2023), *Reportazhi iz tsyvilizatsiinykh frontiv. Na peredovii mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky* [Reports from the civilizational fronts. On the frontlines of international economic policy], Agrar Media Grup, Ukraine

30. Reznikova, N. V. (2012), "Economic expansion under the formation of a new framework for inter-country interaction", *Actual Problems of International Relations: Collection of Scientific Papers*, Vol. 111(II), pp. 90–100.

31. Ptashchenko, O. V., & Arkhipova, D. Ye. (2020), "Global problems of humanity: Current state and prospects for resolution", *Biznes Inform*, Vol. 10, pp. 478–484. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-478-484>

32. Ptashchenko, O. V., & Korsunova, K. Yu. (2023), "Effective strategies for expanding business to the international level: A systematic review of empirical studies", *XX International Scientific and Practical Conference of Young Scientists "Economic and Social Development of Ukraine in the 21st Century: National Vision and Globalization Challenges"*, Ternopil, Ukraine, May 19, pp. 275–278.

33. Lee, K. (2017), "Smart specialization with short-cycle technologies and implementation strategies to avoid target and design failures", *Advances in the theory and practice of smart specialization*, Academic Press, Cambridge, USA, pp. 201-224.

34. Lee, K. (2019), *The art of economic catch-up: Barriers, detours and leapfrogging in innovation systems*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2025 р.